

Salvador Dali

Spanje

1938

Olieverf op doek, 92 x 60 cm,
Museum Boymans-van Beuningen,
Rotterdam, bruikleen van The New
Trebizond Foundation

Salvador Dali werd in 1904 in Figueras (Spanje) geboren als zoon van een advocaat. Omstreeks 1927-28 maakt Dali in Parijs kennis met de surrealistische schrijvers en schilders. Van 1929 tot 1943 is hij officieel lid van de surrealistische beweging. Hij is sinds 1929 getrouwd met Gala, de voormalige vrouw van de surrealistische dichter Paul Eluard. Zij is voor hem en zijn werk zo belangrijk dat veel van zijn schilderijen gesigneerd zijn met Gala Salvador Dali. In 1940 vlucht Dali naar Amerika, waar hij een jaar later zijn eerste grote tentoonstelling heeft in het Museum of Modern Art, en waar hij ook het eerst beroemd wordt. Dali is werkzaam geweest als schilder, tekenaar, graveur, schrijver en cineast; hij maakte juwelen, objecten, affiches; hij illustreerde boeken en ontwierp meubels en decors voor films en balletten.

Litteratuur

Salvador Dali, Mijn leven als genie, uit het Frans vertaald en ingeleid door Gerrit Komrij, Privé-domein, De Arbeiderspers, Amsterdam, 1968;

Salvador Dali, *Zelfportret*, bijeengebracht en vertaald door Gerrit Komrij, Kattengat, 5 guldenreeks, De Arbeiderspers, Amsterdam, 1970;

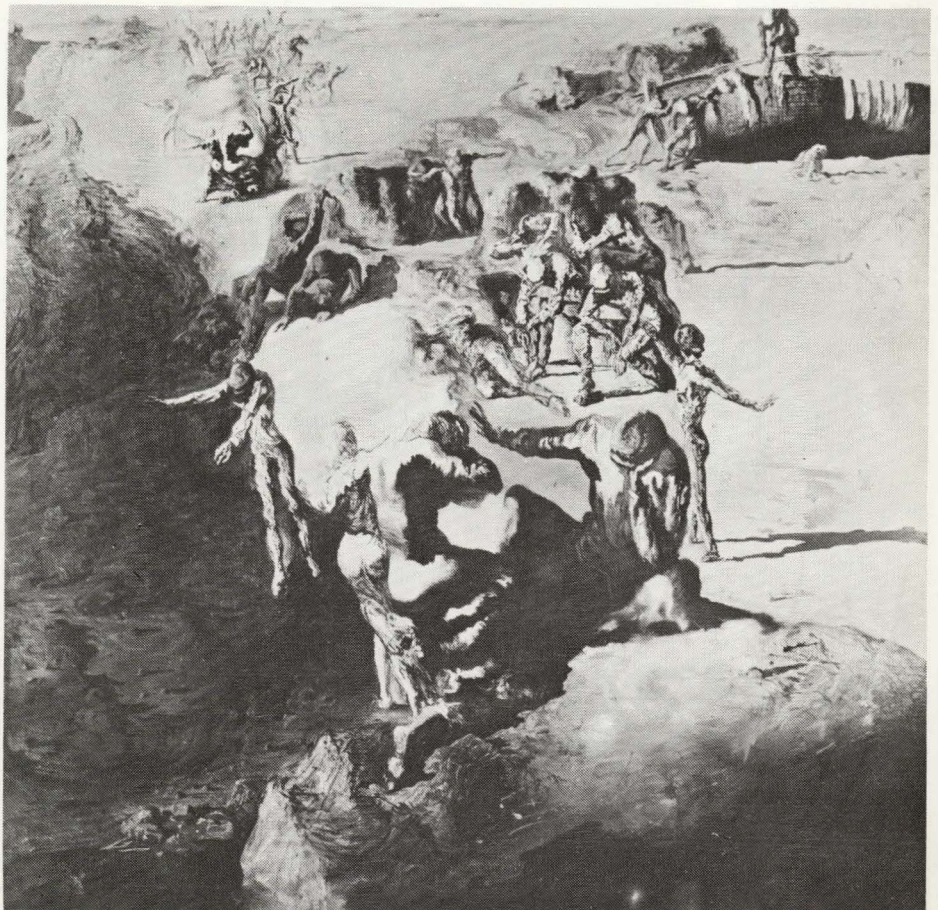
Catchpenny prints, 163 Popular Engravings from the Eighteenth Century, originally published by Bowles and Carver, Dover Publications, inc., New York, 1970.

Salvador Dali:
De grote paranoïde
Museum Boymans-van Beuningen,
Rotterdam

'Tegen de hemel, die door de ondergaande zon in brand gezet was staken majesteitelijke wolken af die in zijn ogen kruipende luipaarden voorstelden, Napoleon, of zeilschepen zonder mast'.

Wie heeft niet ooit, net als de surrealist Salvador Dali, gefantaseerd dat hij van alles in de wolken zag? Zien is niet alleen de registratie met het oog, maar ook interpretatie met verstand en gevoel. Hoe vager en grilliger een vorm is, hoe meer onze fantasie moet doen. Van oudsher zijn abstracte vormen bij kunstenaars een bekend middel geweest om de fantasie te stimuleren.

De surrealistische schilders in de jaren '20 en '30 van deze eeuw wilden onder andere onder invloed van de theorieën van Freud, in hun werk uitdrukking geven aan het onderbewuste. De schilder Max Ernst ontwikkelde hiervoor de frottage-techniek: door met een potlood regelmatig over een papier te gaan dat op een plankje lag, werden de nerven van het hout zichtbaar op het papier. De voorstellingen die hij in deze toevallige

nervenstructuur zag, werkte hij verder uit. Deze persoonlijke fantasieën zouden dan de uitdrukking van het onderbewuste zijn.

Het in een vorm verschillende voorstellingen kunnen herkennen bracht anderen op de gedachte om schilderijen te maken waarin men tegelijk twee of meer verschillende voorstellingen kon zien. De maniëristische schilder Arcimboldo paste dit procédé in de zestiende eeuw al vele malen toe. In een achttiende-eeuwse volksprent zien we hoe deze techniek gebruikt is voor een vermakelijk zoekplaatje.

Dali heeft talloze schilderijen en tekeningen met zogenaamde 'dubbelbeelden' gemaakt. Zij waren voor hem één van de mogelijkheden, vorm te geven aan zijn paradoxale levensvisie. Hij kende ook de schilderijen van Arcimboldo. Na een gesprek over hem schilderde Dali zijn 'grote paranoïde', 1936.

Vlak voor het uitbreken van de Spaanse burgeroorlog wijkt hij uit naar Frankrijk en Italië. Hij kiest geen partij in deze oorlog, die hij beschouwt als een natuurhistorisch verschijnsel en niet, zoals Picasso, als een politieke zaak. In een aantal gruwelijke schilderijen geeft hij zijn versie van dit 'natuurhistorisch verschijnsel'. Ook het hier gereproduceerde schilderij ontstaat tijdens de burgeroorlog: 'Espana', 1938.

De bloeddorstige leeuw rechts spreekt voor zichzelf. De rechterarm van de vrouw rust op een ladenkastje. De bovenste la staat half open. Een soort lap hangt over de rand naar buiten. Het is Dali's verbeelding van de psycho-analyse van Freud. Door de psycho-analyse worden onderbewuste, verdrongen, weggestopte feiten, ervaringen en gevoelens weer naar buiten gehaald.

Het bovenlichaam van vrouw Spanje is opgebouwd uit strijdende ruiters. Haar gezicht bestaat uit ruitergevechten, waarin ontleningen voorkomen aan tekeningen die Leonardo da Vinci van de slag bij Anghiari maakte. Wanneer de revolutie ergens nuttig voor was, dan was het om door middel van haar krampachtige stuiptrekkingen de verloren gegane elementen van een traditie terug te vinden'.

Liesbeth Brandt Corstius

Conservator Museum Boymans-van Beuningen, Rotterdam

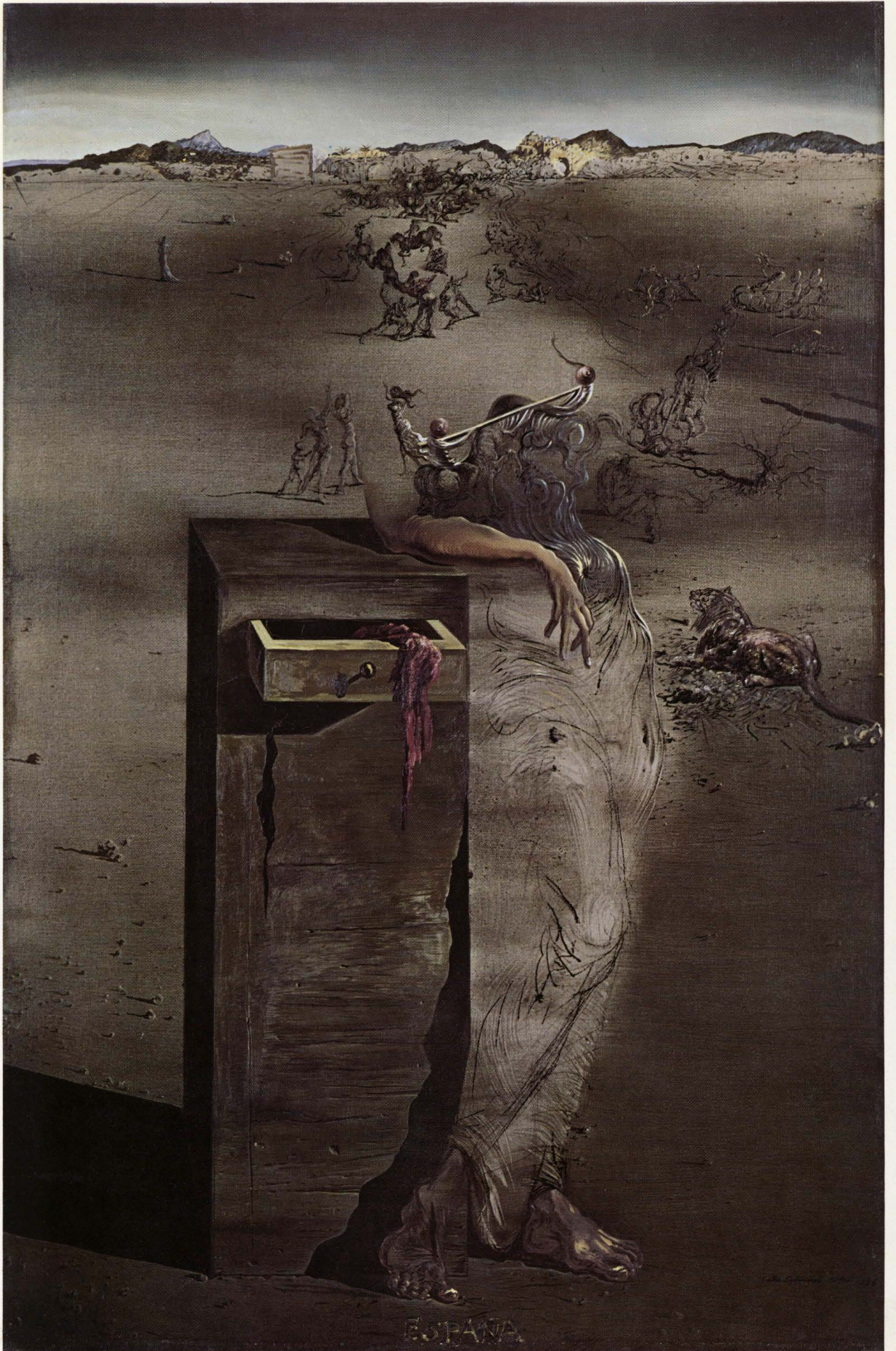
18de-eeuwse volksprent:
Het hondeneiland

Pagina 176:

Max Ernst:

L'Oeigine de la Pendule

Stedelijk Museum, Amsterdam

Okb okt/dec 1973

